

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgement in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgement shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====

અમદાવાદની ઉચ્ચ અદાલતમાં

આર/ક્રિમિનલ અપીલ નં. ૨૦૦૧નો પદક

મંજૂરી અને સહી માટે:

માનનીય ન્યાયમૂર્તિ શ્રી એ. વાય. કોઝે

અને

માનનીય ન્યાયમૂર્તિ શ્રી સમીર જે. દવે

=====

રિપોર્ટિંગ માટે મંજૂર	હા.	ના.

=====

ગુજરાત રાજ્ય

વિરુદ્ધ

કાન્તિબેન મુળાભાઈ રણછોડભાઈ કોળી પટેલના પત્ની

=====

દેખાવ:

શ્રી એલ. બિ ડાભિ, એપ, અપીલકર્તા (ઓ) નંબર ૧ માટે

એચ. સી. એલ. એસ. સમિતિ (જલ્લ) વિરોધી (ઓ)/પ્રતિવાદી (ઓ)

નંબર ૧ માટે એમ. આર. પ્રતીક બી. બારોટ (૩૭૧૧) વિરોધી

(ઓ)/પ્રતિવાદી (ઓ) નંબર ૧ માટે

=====

કોરમ:માનનીય ન્યાયમૂર્તિ શ્રી એ. વાય. કોઝે

અને

માનનીય ન્યાયમૂર્તિ શ્રી સમીર જે. દવે

તારીખ:૦૮/૦૧/૨૦૨૫

મૌખિક ચુકાદો

(દ્વારામાનનીય ન્યાયમૂર્તિ શ્રી એ. વાય. કોઝે

૧. એડિશનલ સેશન્સ જજ, ગોધરા, જિલ્લા પંચમહલ દ્વારા ૨૦૦૦ના સેશન્સ

કેસ નં.૨૫૮ માં પસાર કરાયેલા ૨૦.૦૩.૨૦૦૧ ના ચુકાદા અને નિર્દોષ જાહેર

કરવાના આદેશ સામે રાજ્ય દ્વારા ફોજદારી કાર્યવાહી સંહિતાની કલમ ૩૭૮ (૩)

હેઠળ હાલની અપીલ કરવામાં આવે છે.વિવાદિત ચુકાદા અને આદેશ દ્વારા,

સેશન્સ કોર્ટે પ્રતિવાદી-આરોપીને ભારતીય દંડ સંહિતાની કલમ ૩૦૫ હેઠળ ગુના માટે નિર્દોષ જાહેર કર્યો હતો.

૨. આ કેસ ૮મી ઓગસ્ટ ૨૦૦૦ના રોજ લગભગ ૧૦ વાગ્યે બનેલી એક ઘટના સાથે સંબંધિત છે:૦૦ એ. એમ., ડાંગરિયા, તાલુકા દેવગઢ બારિયા, જિલ્લા પંચમહાલ ખાતે.મિલકતની વહેંચણીને લઈને થયેલા વિવાદને કારણે ગુસ્સામાં આવેલા પ્રતિવાદી-આરોપીએ તેના પતિ મુળાભાઈ પર હુમલો કર્યો, જ્યારે તેઓ ઊંઘી રહ્યા હતા.પ્રતિવાદી-આરોપીએ મૃતકના ચહેરા અને મોં પર અનેક વાર કરવા માટે ધાતુની લાકડીનો ઉપયોગ કર્યો હતો, જેના કારણે તેને જીવલેણ ઈજાઓ થઈ હતી અને તેનું મૃત્યુ થયું હતું.એવો આક્ષેપ કરવામાં આવે છે કે પ્રતિવાદી-આરોપીએ મૃત્યુનું કારણ બનવાના હેતુ અને જ્ઞાન સાથે ભારતીય દંડ સંહિતાની કલમ ૩૦૩ હેઠળ શિક્ષાપાત્ર કૃત્ય કર્યું હતું.ફરિયાદી પક્ષનો કેસ પરિસ્થિતિજન્ય પુરાવા પર આધારિત છે.

૨.૧ પ્રતિવાદી-આરોપી સામે આરોપ, આંક-૨ ઘડવામાં આવ્યો, જેમાં એવો આક્ષેપ કરવામાં આવ્યો છે કે ૮-૮-૨૦૦૦ પર લગભગ ૧૦-૦૦ વાગ્યે ડાંગરિયા તા ખાતે. દેવગઢ બારિયા, જ્યારે આરોપીનો પતિ મિલકત વહેંચવાની ના પાડવાના કારણે સૂઈ ગયો હતો, ત્યારે આરોપીએ ગુસ્સામાં, મૃત્યુના હેતુ અને જાણકારી સાથે, તેના પતિ, મુળાભાઈ રણછોડભાઈની ધાતુની લાકડીથી

તેના ચહેરા પર જીવલેણ પ્રહારો કરીને હત્યા કરી હતી અને આમ, આરોપીએ ભારતીય દંડ સંહિતાની કલમ ૩૦૫ હેઠળ સજાપાત્ર હત્યાનો ગુનો કર્યો છે.

૩. લર્નડ એપીપીએ રજૂઆત કરી છે કે વિદ્વાન એડિશનલ સેશન્સ જજ દ્વારા નિર્દોષ જાહેર કરવાનો ચુકાદો ગેરકાયદેસર, ખોટો અને રેકૉર્ડ પરના પુરાવાથી વિપરીત છે. ટ્રાયલ જજ ફરિયાદી પક્ષના પુરાવાને તેના યોગ્ય પરિપ્રેક્ષ્યમાં મૂલ્યાંકન કરવામાં નિષ્ફળ રહ્યા હતા અને પ્રતિવાદી-આરોપીને તુરંચ આધારો પર નિર્દોષ જાહેર કર્યા હતા.

૩.૧ એવી રજૂઆત કરવામાં આવે છે કે ફરીયાદ પક્ષના સાહેદુ-૨ અમરસિંહ રાયસિંહ, આંક-૭, જે મૃતકના ફરિયાદી અને ભત્રીજા હતા, તેમજ ફરીયાદ પક્ષના સાહેદુ-૫ શાનાભાઈ નરસિંહભાઈ પટેલ, આંક-૧૨, અને ફરીયાદ પક્ષના સાહેદુ-૬ વઝેસિંહ કંગભાઈ, આંક-૧૩ના પુરાવા સ્પષ્ટપણે ઘટના સ્થળે આરોપીની હાજરીને સ્થાપિત કરે છે. તેમની જુબાનીઓ સુસંગત છે અને એક્ઝ-ડ ખાતે પોસ્ટમોર્ટમ રિપોર્ટ સહિત તબીબી પુરાવા દ્વારા સમર્થન આપે છે. ટ્રાયલ કોર્ટે નાના વિરોધાભાસના આધારે તેમના પુરાવા પર અવિશ્વાસ કરીને ભૂલ કરી હતી.

૩.૨ એવું રજૂ કરવામાં આવે છે કે ફરીયાદ પક્ષના સાહેદ-૩ કાલીબેન મુળાભાઈ, આંક-૧૦, જે મૃતકની પ્રથમ પત્ની હતી, તેની જુબાની, છેલ્લે

આંકાથે જોવાયેલી પરિસ્થિતિને સ્થાપિત કરે છે, જે પુરાવાનો એક મહત્વપૂર્ણ ભાગ છે.ફરીયાદ પક્ષના સાહેદુ-૩ એ સ્પષ્ટપણે જણાવ્યું હતું કે તેણે ઘટના બની તેના થોડા સમય પહેલા પ્રતિવાદી-આરોપી અને મૃતકને તેમના ઘરે સાથે જોયા હતા.આ પ્રતિવાદી-આરોપી સામે મજબૂત ધારણા બનાવે છે, કારણ કે તે મૃતક સાથે જોવા મળતી છેલ્લી વ્યક્તિ હતી.ટ્રાયલ કોર્ટે પરિસ્થિતિજન્ય પુરાવાઓની સાંકળમાં આ મહત્વપૂર્ણ કડીની પ્રશંસા ન કરવામાં ભૂલ કરી હતી, જે ગુનામાં પ્રતિવાદી-આરોપીને સીધી અસર કરે છે.

૩.૩ એવું રજૂ કરવામાં આવે છે કે ફરીયાદ પક્ષના સાહેદુ-૧ ડૉ. રમેશચંદ્ર કાદિયા, આંક-૫, જે તબીબી અધિકારી હતા, તેમના પુરાવા અને આંક-૬ ખાતે પોસ્ટમોર્ટમ રિપોર્ટ સાક્ષીઓના પુરાવાને સમર્થન આપે છે.તબીબી અહેવાલમાં વર્ણવેલ ઇજાઓની પ્રકૃતિ સાક્ષીઓ દ્વારા વર્ણવેલ હુમલા સાથે મેળ ખાય છે, જે નિર્ણાયક રીતે પ્રતિવાદી-આરોપીને ગુના સાથે જોડે છે.

૩.૪ એવી રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે ફરીયાદ પક્ષના સાહેદુ-૪ રતનસિંહ પંજાબાઈ પટેલ, આંક-૧૧, એ પદભ્રષ્ટ કર્યું કે મૃતકની ચીસો સાંભળીને ઘટના સ્થળે પહોંચ્યા પછી, તેણે પ્રતિવાદી-આરોપીને તેના હાથ પર લોહીના ડાઘા સાથે અને ધાતુની લાકડી પકડીને જોયો હતો.ફરીયાદ પક્ષના સાહેદુ-૪ એ પછી પ્રતિવાદી-આરોપીને હથિયાર ફેંકવાની સૂચના આપી, જે તેણે તરત જ પછી

કર્ચુ.આ પુરાવા પ્રતિવાદી-આરોપીને તેના હથિયારનો કબજો સ્થાપિત કરીને અને તેને ત્યજી દેવાની તેની અનુગામી કાર્યવાહી દ્વારા ગુના સાથે સીધા જ જોડે છે.તેના હાથ પર લોહીના ડાઘની હાજરી, તેના હથિયારના નિકાલ સાથે, તેણીને ગુનામાં સંડોવતા નિર્ણાયક પરિસ્થિતિજન્ય પુરાવા છે, જેને ટ્રાયલ કોર્ટ યોગ્ય રીતે સમજવામાં નિષ્ફળ રહી હતી.

૩.૫ એવી રજૂઆત કરવામાં આવે છે કે ફરીયાદ પક્ષના સાહેદુ-૮ ભીમસિંહ નાથભાઈ બારિયા, આંક-૧૯, જે તપાસ અધિકારી હતા અને ફરીયાદ પક્ષના સાહેદુ-૭ બાબુભાઈ મગનભાઈ પટેલ, આંક-૧૪, જે પંચ સાક્ષી હતા, તેમની જુબાનીએ ફરિયાદી પક્ષના કેસને ટેકો આપ્યો હતો.તપાસ અધિકારીએ તપાસમાં લેવામાં આવેલા અનુગામી પગલાં અંગે જુબાની આપી હતી, જ્યારે પંચ સાક્ષીએ જમી અને પુરાવા એકત્ર કરવા દરમિયાન અનુસરવામાં આવેલી પ્રક્રિયાને સમર્થન આપ્યું હતું.આ સહાયક જુબાની હોવા છતાં, ટ્રાયલ કોર્ટે આ સાક્ષીઓ દ્વારા રજૂ કરાયેલા પુરાવાને યોગ્ય રીતે ધ્યાનમાં ન લેવાની ભૂલ કરી હતી.તેમના નિવેદનો પ્રતિવાદી-આરોપી સામેના પરિસ્થિતિજન્ય કેસને વધુ મજબૂત બનાવે છે, પરંતુ ટ્રાયલ કોર્ટનો ચુકાદો તેમની જુબાનીને યોગ્ય મહત્વ આપવામાં નિષ્ફળ ગયો.

૩.૬ એવી રજૂઆત કરવામાં આવે છે કે ફરિયાદી પક્ષે ગુનાનો હેતુ સ્થાપિત કર્યો છે.મિલકતની વહેંચણીને લઈને આરોપી અને મૃતક વચ્ચે ચાલી રહેલો વિવાદ

પ્રતિવાદી-આરોપી દ્વારા મૃતક પર હુમલો કરવાનું કારણ હતું.કેસ સાબિત કરવામાં નોંધપાત્ર પરિબલ હોવા છતાં, ટ્રાયલ જજ દ્વારા આ પાસાની અવગણના કરવામાં આવી હતી.

૩.૭ એવી રજૂઆત કરવામાં આવે છે કે ટ્રાયલ કોર્ટે ફરિયાદી પક્ષના સાક્ષીઓની જુબાનીમાં નાની ભૂલો અને વિરોધાભાસ પર અનુચિત ભાર મૂક્યો હતો.તેણે ફરીયાદ પક્ષના સાહેદુ-૨ને રસ ધરાવતા સાક્ષી તરીકે ઓળખાવવામાં પણ ભૂલ કરી હતી કારણ કે તે મૃતક સાથે સંબંધિત હતો.

૩.૮ એવી રજૂઆત કરવામાં આવે છે કે ટ્રાયલ કોર્ટના તારણો વિકૃત અને અટકળો છે.નિર્દોષ જાહેર કરવાનો ચુકાદો ભૌતિક પુરાવાની અવગણના કરે છે અને ફરિયાદી પક્ષ દ્વારા સ્થાપિત ઘટનાઓની સાંકળની અવગણના કરે છે.આવા સંજોગોમાં, અપીલ અદાલત નિર્દોષ જાહેર કરવાના આદેશમાં દખલ કરવા માટે ન્યાયી છે, જે માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલત દ્વારા નક્કી કરવામાં આવેલી પૂર્વધારણાઓમાં નિર્ધારિત કરવામાં આવી છે.

૪. આની સામે, પ્રતિવાદી-આરોપીના વિદ્વાન વકીલે નિર્દોષ જાહેર કરવાના ચુકાદાને ટેકો આપ્યો છે કે મૃતકના ભત્રીજા અને ફરિયાદી ફરીયાદ પક્ષના સાહેદુ-૨ ની જુબાની અવિશ્વસનીય છે અને તેમાં વિશ્વસનીયતાનો અભાવ

છે.જ્યારે કથિત હુમલો થયો ત્યારે ફરીયાદ પક્ષના સાહેદુ-૨એ કેટલાક અંતરે ફૂવામાં હોવાની કબૂલાત કરી હતી.મૃતકની ચીસો સાંભળીને જ તે ઘટનાસ્થળે પહોંચ્યો હતો.આ સૂચવે છે કે ફરીયાદ પક્ષના સાહેદુ-૨ વાસ્તવિક હુમલાનો સાક્ષી નથી અને તે વિશ્વસનીય સાક્ષી નથી.ટ્રાયલ કોર્ટે આ વિસંગતતાઓનું યોગ્ય રીતે અવલોકન કર્યું અને ફરીયાદ પક્ષના સાહેદુ-૨ની જુબાની પર અવિશ્વાસ કર્યો.

જ.૧ વધુમાં એવી રજૂઆત કરવામાં આવે છે કે સાક્ષી તરીકે ફરીયાદ પક્ષના સાહેદુ-૨નું વર્તન અકુદરતી છે.નજીકના પરિવારના સભ્ય તરીકે, ફરીયાદ પક્ષના સાહેદુ-૨ દરમિયાનગીરી કરે અને પીડિતાને બચાવવાનો પ્રયાસ કરે તેવી અપેક્ષા હતી.આ રીતે વર્તવામાં તેની નિષ્ફળતા સામાન્ય માનવ વર્તન સાથે અસંગત છે, જે હુમલા દરમિયાન તેની હાજરી વિશે ગંભીર શંકા ઉભી કરે છે.ટ્રાયલ કોર્ટે ફરીયાદ પક્ષના સાહેદુ-૨ની જુબાનીને નકારી કાઢતાં આ પાસાને યોગ્ય રીતે ધ્યાનમાં લીધું હતું.

જ.૨ એવી દલીલ કરવામાં આવે છે કે ફરીયાદ પક્ષના સાહેદુ-૨ પ્રતિવાદી-આરોપીને ફસાવવામાં નિહિત હિતો ધરાવે છે.રેકૉર્ડ પરના પુરાવા દર્શાવે છે કે ફરીયાદ પક્ષના સાહેદુ-૨ પ્રતિવાદી સાથે વાત કરતી ન હતી અને મૃતકની મિલકતને પરિવારના અન્ય સભ્ય, ફરીયાદ પક્ષના સાહેદુ-૩ ને લાભ આપવા

માંગતી હતી.આ ગુપ્ત હેતુ ફરીયાદ પક્ષના સાહેદુ-૨ ને એક રસ ધરાવતો સાક્ષી બનાવે છે જેની જુબાની પક્ષપાતી અને અવિશ્વસનીય છે.ટ્રાયલ કોર્ટે આ પાસાનું યોગ્ય મૂલ્યાંકન કર્યું હતું અને ફરીયાદ પક્ષના સાહેદુ-૨ની જુબાની પર આધાર રાખવાનો ઇનકાર કર્યો હતો.

૪.૩ એવી રજૂઆત કરવામાં આવે છે કે ફરીયાદ પક્ષના સાહેદુ-૩ થી ૬ ની જુબાનીમાં ભૌતિક સમર્થનનો અભાવ છે અને તે અસંગત છે.તેમના પુરાવા દર્શાવે છે કે તેઓ હુમલો પૂર્ણ થયા પછી જ ઘટના સ્થળે પહોંચ્યા હતા અને મૃતક ઘાયલ હાલતમાં મળી આવ્યો હતો.આ ઘટનાના સાક્ષી બનવાના તેમના દાવાને પાયાવિહોણા બનાવે છે.ટ્રાયલ કોર્ટે સાચો નિષ્કર્ષ કાઢ્યો હતો કે તેમના પુરાવા ફરિયાદી પક્ષના કેસને ટેકો આપવામાં નિષ્ફળ રહ્યા છે.

૪.૪ એવી રજૂઆત કરવામાં આવે છે કે ફરિયાદી પક્ષ કથિત ગુના માટે સ્પષ્ટ અને વિશ્વાસપાત્ર હેતુ સાબિત કરવામાં નિષ્ફળ ગયો.મૃતક અને પ્રતિવાદી-આરોપી વચ્ચેનો કથિત મિલકત વિવાદ આવા કૃત્યને ઉશ્કેરવા માટે ગંભીર અથવા તાત્કાલિક સ્થાપિત થયો ન હતો.આ કેસમાં હેતુ એક નિર્ણાયક પરિબળ હોવાથી, તેની ગેરહાજરી ફરિયાદી પક્ષના કેસને વધુ નબળો પાડે છે.

૪.૫ એવી રજૂઆત કરવામાં આવે છે કે નિર્દોષતાની ધારણા એ ફોજદારી કાયદાનો મૂળભૂત સિદ્ધાંત છે, જે ટ્રાયલ કોર્ટના નિર્દોષતાના ચુકાદાથી વધુ મજબૂત બને છે. અપીલ અદાલતે આવા તારણોમાં દખલ ન કરવી જોઈએ સિવાય કે તે પુરાવા દ્વારા સ્પષ્ટ રીતે વિકૃત અથવા અસમર્થિત હોય. વર્તમાન કેસમાં, ટ્રાયલ કોર્ટનો નિર્ણય પુરાવાના યોગ્ય અને વાજબી મૂલ્યાંકન પર આધારિત છે, જેમાં દખલગીરી માટે કોઈ અવકાશ નથી.

૪.૬ એવી રજૂઆત કરવામાં આવે છે કે નિર્દોષતાનો ચુકાદો કાયદાના સ્થાયી સિદ્ધાંતો અનુસાર છે. બાબુ સાહેબગૌડા રુદ્રગૌડર વિરુદ્ધ કર્ણાટક રાજ્યના સર્વોચ્ચ અદાલતના નિર્ણય પર રિલાયન્સ મૂકવામાં આવ્યું હતું, જેનો અહેવાલ, ૨૦૨૪ (૮) એસ. સી. સી. ૧૪૯ માં આપવામાં આવ્યો હતો, જેમાં નિર્દોષ જાહેર કરવાના ચુકાદામાં દખલ માટે ચાર સિદ્ધાંતો નિર્ધારિત કરવામાં આવ્યા હતા. ટ્રાયલ કોર્ટના તારણો હસ્તક્ષેપની બાંહેધરી આપતા નથી કારણ કે તે ન તો વિકૃત છે અને ન તો અપૂરતા પુરાવા પર આધારિત છે. ફરિયાદી પક્ષ પ્રતિવાદી-આરોપીનો દોષ વાજબી શંકાની બહાર સ્થાપિત કરવામાં નિષ્ફળ ગયો.

૫. પક્ષકારોના વિદ્વતાપૂર્ણ વકીલોને સાંભળ્યા પછી અને દસ્તાવેજોને રેકૉર્ડ પર જોયા પછી, એવું લાગે છે કે પ્રતિવાદીઓ-આરોપી સામેના કેસને સાબિત કરવા માટે, ફરિયાદી પક્ષે નીચેના મૌખિક પુરાવા પર આધાર રાખ્યો હતો:

શ્રી નં.

સાક્ષીઓના નામ

એક્કો.

	નં.
૧ ફરીયાદ પક્ષના સાહેદુ નંબર ૧ ડૉ. રમેશચંદ્ર પુનામચંદ્ર કાદિયાની જુબાની	૦૫
૨ ફરીયાદ પક્ષના સાહેદુ નંબર ૨ અમરસિંહ રાયસિંહની જુબાની	૦૭
૩ ફરીયાદ પક્ષના સાહેદુ નંબર ૩ કાલીબેન મુળાભાઈની જુબાની	૧૦
૪ ફરીયાદ પક્ષના સાહેદુ નંબર ૪ રતનસિંહ પંજાબાઈ પટેલનું નિવેદન	૧૧
૫ ફરીયાદ પક્ષના સાહેદુ નંબર ૫ શાનાભાઈ નરસિંહભાઈ પટેલનું નિવેદન	૧૨
૬ ફરીયાદ પક્ષના સાહેદુ નંબર ૬ વજેસિંહ કંગાભાઈની જુબાની	૧૩
૭ ફરીયાદ પક્ષના સાહેદુ નંબર ૭ બાબુભાઈ મગનભાઈ પટેલનું નિવેદન	૧૪
૮ ફરીયાદ પક્ષના સાહેદુ નંબર ૮ ભીમસિંહ નાથભાઈ બારિયાની જુબાની	૧૯

પ.૧ ફરીયાદી પક્ષે નીચેના દસ્તાવેજ પુરાવા પર પણ આધાર રાખ્યો હતો:

શ્રી નં.	સાક્ષીઓના નામ	એક્ઝો. નં.
૧	મૂળ ફરીયાદી	
૨	પંચનામાની પૂછપરછ કરો	
૩	ઘટના સ્થળનો પંચનામા	
૪	આરોપીની શારીરિક સ્થિતિનો પંચનામા	
૫	મૃતકના કપડાંની પુનઃપ્રાપ્તિ પંચનામા	
૬	પૂછપરછ અહેવાલની ઓફિસ કોપી	
૭	વડાપ્રધાનની નોંધ	
૮	એફએસએલનો ફોરવર્ડિંગ લેટર	
૯	એફએસએલ રિપોર્ટ	
૧૦	સેરોલોજીકલ રિપોર્ટ	
૧૧	મૃતકના મૃતદેહને સોંપવાની રસીદ	

૬. આંક-૩ એ કિ.પ્રો.કો.ક. ની કલમ ૩૧૩ હેઠળ આરોપીનું નિવેદન છે. જ્યાં આરોપીએ એવું વલણ અપનાવ્યું છે કે તેના પર ગુનાનો ખોટો આરોપ મૂકવામાં આવ્યો છે અને તેણે એકત્રિત કરેલા પુરાવાને નકારી કાઢ્યા છે.

૭. રેકૉર્ડના અવલોકન પરથી એવું લાગે છે કે ફરીયાદ પક્ષના સાહેદુ-૨ અમરસિંહ રાયસિંહ, આંક-૭, ફરિયાદી અને મૃતકના ભત્રીજાએ ચીસો સાંભળીને ઘટના સ્થળે પહોંચવાનો દાવો કર્યો હતો. અદાલતે નોંધ્યું હતું કે તેણે હુમલો દરમિયાન હાજર ન હોવાની કબૂલાત કરી હતી અને પોતાની જુબાની સંભળાવી હતી. નજીકના પરિવારના સભ્ય હોવા છતાં દરમિયાનગીરી કરવામાં તેમની નિષ્ફળતાને અકુદરતી વર્તણૂક માનવામાં આવી હતી, જે તેમની વિશ્વસનીયતા પર શંકા કરે છે. વધુમાં, અદાલતને એવા પુરાવા મળ્યા કે જે સૂચવે છે કે અમરસિંહના નિહિત હિતો હતા, જેમાં આરોપી સાથેના તણાવપૂર્ણ સંબંધો અને મિલકત વિવાદ સંબંધિત સંભવિત હેતુઓનો સમાવેશ થાય છે. રસ ધરાવતા સાક્ષી તરીકે, તેમની જુબાનીમાં નિષ્પક્ષતાનો અભાવ હતો. બીજી બાજુ, ફરીયાદ પક્ષના સાહેદુ-૨ એ કેસનો મૂળ પ્રથમ માહિતી આપનાર, મૃતકનો ભત્રીજો અને ફરિયાદી પક્ષના કેસનો સૌથી નિર્ણાયક સાક્ષી હોવાના પુરાવા અંગે બચાવ પક્ષની દલીલમાં કેટલાક તર્ક છે. તે તેમના પુરાવાઓમાં આવ્યું છે કે જ્યારે ઘટના બની હતી, ત્યારે તેઓ એક કૂવામાં હાજર હતા અને પ્રાણીઓને પાણી પીવડાવવાની પ્રક્રિયામાં હતા, તેમના મતે આ સ્થળ સુધી પહોંચવા માટે ૧૫ થી

૨૦ મિનિટ લાગી શકે છે.તેના દ્વારા ચીસો સાંભળીને જ તે ઘટના સ્થળે પહોંચ્યો છે કે મૃતકને ખાટલા પર લોહીથી લથપથ જોયો છે, એટલે કે તેને વાસ્તવિક હુમલાના ભૌતિક ભાગનો સાક્ષી બનવાનો કોઈ પ્રસંગ મળ્યો નથી અને નીચેની અદાલત દ્વારા કેસના નજરે જોનાર સાક્ષી તરીકે તેને યોગ્ય રીતે નકારી કાઢવામાં આવ્યો છે.ફરીયાદ પક્ષના સાહેદુ-૨ એક્ઝ-૦૭ જો ફરિયાદી પક્ષના કેસમાં આંખના સાક્ષી હોવાનો દાવો કરે છે, તો ઘટનાની તારીખે ૪૨ વર્ષની વયની વ્યક્તિ અને મૃતકના પરિવાર સાથે નજીકથી જોડાયેલ વ્યક્તિ પાસેથી તેની પાસેથી મૃતકને બચાવવાના પ્રયાસમાં દરમિયાનગીરી કરવાની અપેક્ષા રાખવામાં આવે છે, જેમ કે ફરીયાદ પક્ષના સાહેદુ-૨ એ હત્યાના સાક્ષી હોવાનો દાવો કરનાર વ્યક્તિનું સામાન્ય માનવ વર્તન છે અને તે પછી, તેના કાકા એટલે કે આ કેસમાં મૃતકનું, પરિણામે, તેના કુદરતી વર્તનના મુદ્દા પર પછી, ફરીયાદ પક્ષના સાહેદુ-૨ નો પુરાવો પ્રેરણાદાયક વિશ્વાસ નથી અને ફરીથી છે. નીચેની અદાલત દ્વારા યોગ્ય રીતે અવિશ્વાસ કરવામાં આવ્યો છે.ફરીયાદ પક્ષના સાહેદુ-૨ પાસે પ્રતિવાદી-આરોપીને ગુનામાં ફસાવવા માટે વધુ એક કારણ હતું, જે ફરીયાદ પક્ષના સાહેદુ-૩ના પુરાવા દ્વારા પૃષ્ઠ-૭૯ પર નોંધવામાં આવ્યું છે કે મૃતકની બીજી પત્નીને કોઈ પુરુષ સંતાન નહોતું, તે ફરીયાદ પક્ષના સાહેદુ-૨ હતી જે જમીનની સંભાળ રાખી રહી હતી અને કારણ કે ફરીયાદ પક્ષના સાહેદુ-૨ પાસે પ્રતિવાદી-મૂળ સાથે કોઈ વાતચીતની શરતો નહોતી.આરોપી, તે તેની ઈચ્છા હતી કે જમીન ફરીયાદ પક્ષના સાહેદુ-૩ ના ખિસ્સામાં આવે, તે વધુ એક આધાર

છે જેના પર, ફરીયાદ પક્ષના સાહેદુ-૨ ને પ્રતિવાદી-આરોપીની દોષિત ઠેરવવામાં રસ ધરાવતા સાક્ષી તરીકે ઓળખવામાં આવે છે.

૮. ફરીયાદ પક્ષના સાહેદુ-૧ ડૉ. રમેશચંદ્ર પુનામચંદ્ર કાદિયા, આંક-૫, તબીબી અધિકારી અને પીએમ નોટ આંક-૬ એ નિર્ણાયક રીતે સ્થાપિત કર્યું કે મૃત્યુ પ્રકૃતિમાં હત્યાનું હતું.જો કે, અદાલતે અવલોકન કર્યું હતું કે જ્યારે આ મૃત્યુનાં કારણની પુષ્ટિ કરે છે, ત્યારે તે ગુનેગારની ઓળખ સ્થાપિત કરતું નથી.એકલા તબીબી પુરાવા અન્ય પુરાવા અથવા સાક્ષીની જુબાનીની પુષ્ટિ કર્યા વિના પ્રતિવાદી-આરોપીને ગુના સાથે જોડી શક્યા નહીં.

૯. ફરીયાદ પક્ષના સાહેદુ-૩ કાલીબેન મુળાભાઈ, આંક-૧૦, મૃતકની પ્રથમ પત્ની, ઘટના સ્થળે હાજર નહોતી.તેણીની જુબાની અન્ય લોકોએ તેણીને આ ઘટના વિશે જે કહ્યું તેના પર આધારિત હતી, જે તેને અફવા અને સીધા પુરાવા તરીકે અસ્વીકાર્ય બનાવે છે.અદાલતે શોધી કાઢ્યું હતું કે તેણીની જુબાનીમાં આરોપીની સંડોવણીને સાબિત કરવામાં પુરાવા મૂલ્યનો અભાવ છે.તેણીની ક્રોસ-એક્ઝામિનેશનમાં, ફરીયાદ પક્ષના સાહેદુ-૩ એ પદભ્રષ્ટ કર્યું કે અમરસિંહ, સરપંચ અને અન્ય લોકોએ આરોપી સામે કેવી રીતે ફરીયાદ કરવી તે સામૂહિક રીતે નક્કી કર્યું હતું, જે પૂર્વકલ્પિત યોજના સૂચવે છે અને સાક્ષી તરીકે તેણીની નિષ્પક્ષતાને નબળી પાડે છે.

૧૦. અદાલતે અવલોકન કર્યું હતું કે મૃતકની પ્રથમ પત્ની ફરીયાદ પક્ષના સાહેદુ-૩ કાલીબેને જુબાની આપી હતી કે તેણે ઘટનાના થોડા સમય પહેલા પ્રતિવાદી-આરોપી અને મૃતકને એક સાથે જોયા હતા, પરંતુ આ એકલા જ પ્રતિવાદી-આરોપીની સંડોવણી સ્થાપિત કરવા માટે પૂરતું ન હતું. અદાલતે અવલોકન કર્યું હતું કે છેલ્લું આંકાથે જોવાયું સિદ્ધાંત, જો કે પરિસ્થિતિજન્ય પુરાવાનો સંબંધિત ભાગ હોવા છતાં, અન્ય સીધા અથવા પરિસ્થિતિજન્ય પુરાવાઓમાંથી સમર્થનનો અભાવ છે. ફરીયાદ પક્ષના સાહેદુ-૩ની જુબાની આરોપીના અપરાધનો નક્કર પુરાવો પૂરો પાડતી ન હતી, કારણ કે તે ઘટનાના થોડા સમય પહેલા ક્ષણિક એન્કાઉન્ટર પર આધારિત હતી અને પ્રતિવાદી-આરોપીને જીવલેણ હુમલા સાથે સીધો જોડતી ન હતી. વધુમાં, અદાલતે ભારપૂર્વક જણાવ્યું હતું કે વધુ પુરાવાની ગેરહાજરી અથવા ગુના તરફ દોરી જતી ઘટનાઓમાં ફરીયાદ પક્ષના સાહેદુ-૩ ની કોઈ સીધી સંડોવણીએ તેણીના જુબાનીના સંભવિત મૂલ્યને નબળું પાડ્યું હતું. પરિણામે, અદાલતને જાણવા મળ્યું કે છેલ્લો જોયેલો સિદ્ધાંત, અલગથી, પ્રતિવાદી-આરોપીને દોષિત ઠેરવવા માટે અપૂરતો હતો, અને આમ, વાજબી શંકાથી આગળ તેણીના અપરાધને સાબિત કરવા માટે તેના પર આધાર રાખી શકાતો નથી.

૧૧. ફરીયાદ પક્ષના સાહેદુ-૪ રતનસિંહ પંજાબાઈ પટેલ, આંક-૧૧, હુમલા પછી ઘટના સ્થળે પહોંચ્યા અને ફરીયાદ પક્ષના સાહેદુ-૨ અમરસિંહને ઘટના વિશે પૂછ્યું.આ માહિતી સાંભળેલી હોવાથી, તેના પર સીધા પુરાવા તરીકે વિશ્વાસ કરી શકાતો નથી.વધુમાં, ઘટનાઓનો ક્રમ અને ફરીયાદ પક્ષના સાહેદુ-૨ સાથેની તેમની ક્રિયાપ્રતિક્રિયા સહિત તેમના અહેવાલમાં વિસંગતતાઓએ તેમની જુબાનીને વધુ નબળી પાડી હતી.વધુમાં, જ્યારે ફરીયાદ પક્ષના સાહેદુ-૪ ઘટના પછી ઘટના સ્થળે પહોંચી ગયા છે, ત્યારે તેમણે જુબાની આપી હતી કે તે સમયે માત્ર ફરીયાદ પક્ષના સાહેદુ-૨ અમરસિંહ હાજર હતા, જે ફરીયાદ પક્ષના સાહેદુ-૩ની જુબાનીથી વિપરીત છે, જે સૂચવે છે કે અન્ય વ્યક્તિઓ પણ હાજર હતા.સાક્ષીઓના અહેવાલોમાં આ અસંગતતાએ તેમની જુબાનીની વિશ્વસનીયતા અંગે શંકા ઉભી કરી હતી.

૧૨. ફરીયાદ પક્ષના સાહેદુ-૫ શાનાભાઈ નરસિંહભાઈ પટેલ, આંક-૧૨, એ જુબાની આપી હતી કે જ્યારે તેઓ ઘટના સ્થળે પહોંચ્યા ત્યારે ધાતુની લાકડી ફરીયાદ પક્ષના સાહેદુ-૨ના હાથમાં હતી, આરોપીના હાથમાં નહીં.આ ફરિયાદી પક્ષના સિદ્ધાંતને વિરોધાભાસી છે કે હથિયારનો ઉપયોગ પ્રતિવાદી-આરોપી દ્વારા કરવામાં આવ્યો હતો, જે આરોપી અને ગુના વચ્ચેના સંબંધને વધુ નબળો પાડે છે.વધુમાં, તેની કોસ-એક્ઝામિનેશનમાં સ્વીકાર્યું હતું કે ફરીયાદ પક્ષના સાહેદુ-૨ અમરસિંહ, ફરીયાદ પક્ષના સાહેદુ-૩ કાલિબેન અને ગામના સરપંચે

સામૂહિક રીતે નક્કી કર્યું હતું કે આરોપી સામે ફરિયાદ કેવી રીતે ઘડવી.આનાથી તેમની જુબાનીની સ્વતંત્રતા અને વિશ્વસનીયતા વિશે ગંભીર શંકાઓ ઉભી થઈ હતી, જે સૂચવે છે કે ફરિયાદ પ્રભાવિત અથવા બનાવટી હોઈ શકે છે.

૧૩. ફરીયાદ પક્ષના સાહેદુ-૬ વજેસિંહ કંગાભાઈ, આંક-૧૩, તેમની કોસ-એક્ઝામિનેશનમાં ઘટના અંગે વિરોધાભાસી નિવેદનો આપ્યા હતા.ઘટનાઓનો સુસંગત અહેવાલ પ્રદાન કરવામાં તેમની અસમર્થતા સૂચવે છે કે તેઓ વિશ્વસનીય સાક્ષી ન હતા.અદાલતે નોંધ્યું હતું કે તેની જુબાની ફરિયાદી પક્ષના કેસને ટેકો આપવામાં નિષ્ફળ રહી હતી.

૧૪. ફરીયાદ પક્ષના સાહેદુ-૭ બાબુભાઈ મગનભાઈ પટેલ, આંક-૧૪, પંચ સાક્ષી અને ફરીયાદ પક્ષના સાહેદુ-૮ ભીમસિંહ નાથભાઈ બારિયા, આંક-૧૯, તપાસ અધિકારીએ મુખ્યત્વે પ્રક્રિયાગત પાસાઓ, જેમ કે પુરાવા એકત્ર કરવા અને પંચનામાની તૈયારી સંબંધિત પુરાવા રજૂ કર્યા હતા.અદાલતે સ્વીકાર્યું કે તેમના પુરાવા ગુનાની ઘટનાને સમર્થન આપે છે પરંતુ નોંધ્યું છે કે તે પ્રતિવાદી-આરોપીની સંડોવણીને નિર્ણાયક રીતે સ્થાપિત કરવામાં નિષ્ફળ રહી છે.

૧૫. અદાલતે કેટલાક મુખ્ય મુદ્દાઓની ઓળખ કરી હતી જેણે ફરિયાદી પક્ષના કેસને નબળો પાડ્યો હતો.પ્રથમ, તેમાં જાણવા મળ્યું કે ફરીયાદ પક્ષના સાહેદુ-

૩ અને ફરીયાદ પક્ષના સાહેદુ-૪ની જુબાનીઓ અફવાઓ પર આધારિત હતી, કારણ કે તેઓ આ ઘટના વિશે અન્ય લોકોએ તેમને જે કહ્યું હતું તેના પર આધાર રાખતા હતા, જે તેમના પુરાવાને સીધા પુરાવા તરીકે અસ્વીકાર્ય બનાવે છે.વધુમાં, ફરીયાદ પક્ષના સાહેદુ-૫ અને ફરીયાદ પક્ષના સાહેદુ-૩ એ સ્વીકાર્યું હતું કે ફરીયાદની રચના કરવા માટે સામૂહિક નિર્ણય લેવામાં આવ્યો હતો, અને ફરીયાદ પક્ષના સાહેદુ-૬ એ ઘટનાઓની અસંગતતા પૂરી પાડી હતી, જે ફરીયાદી પક્ષના કેસની વિશ્વસનીયતાને વધુ નબળી પાડે છે.અદાલતે સ્વતંત્ર સાક્ષીઓના અભાવની પણ નોંધ લીધી હતી, કારણ કે ઘણા લોકો તેમની નિષ્પક્ષતા પર શંકા વ્યક્ત કરતા રસ ધરાવતા હતા અથવા પ્રભાવિત હતા.છેવટે, જ્યારે ફરીયાદ પક્ષના સાહેદુ-૧ એ પુષ્ટિ કરી કે મૃત્યુ હત્યાનું હતું, ત્યારે પ્રતિવાદી-આરોપીને ગુનાના દ્રશ્ય અથવા હત્યા સાથે સીધો જોડતા કોઈ સમર્થનકારી પુરાવા નહોતા.ફરીયાદ પક્ષના સાહેદુ-૭ અને ફરીયાદ પક્ષના સાહેદુ-૮, તપાસના પ્રક્રિયાગત પાસાઓને ટેકો આપતા હોવા છતાં, આરોપીઓને ગુના સાથે જોડતા નિર્ણાયક પુરાવા પૂરા પાડ્યા ન હતા.એકંદરે, અદાલતને જાણવા મળ્યું કે ફરીયાદી પક્ષનો કેસ અવિશ્વસનીય, અસંગત અને સાંભળેલા પુરાવા પર આધારિત હતો, જેમાં આરોપીના અપરાધને વાજબી શંકાની બહાર સાબિત કરવા માટે જરૂરી સમર્થનનો અભાવ હતો.

૧૬. નિર્દોષ જાહેર કરવાના ચુકાદાને અવલોકન કરતી અદાલતને લાગે છે કે ટ્રાયલ કોર્ટનો નિર્ણય સ્થાપિત કાયદાકીય સિદ્ધાંતો સાથે સુસંગત હતો. અદાલત બાબુ સાહેબગૌડા રુદ્રગૌડર (સુપ્રા) માં સર્વોચ્ચ અદાલતના નિર્ણયનો ઉલ્લેખ કરી શકે છે અને તેના પર **આધાર રાખી શકે છે**, જેમાં સર્વોચ્ચ અદાલતે પેરા ૪૧ અને ૪૨માં નીચે મુજબ ચુકાદો આપ્યો હતો:

"૪૧.આમ, તે શંકાની બહાર છે કે આરોપીની તરફેણમાં ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા નોંધાયેલા નિર્દોષતાના ચુકાદાને ઉલટાવવા માટે અપીલ કોર્ટ દ્વારા દખલગીરીનો અવકાશ નીચેના સિદ્ધાંતોના ચાર ખૂણામાં હોવો જોઈએ:

૪૧.૧ નિર્દોષ મુક્તિનો ચુકાદો પેટન્ટ વિકૃતિથી પીડાય છે;

૪૧.૨ તે રેકૉર્ડ પરના ભૌતિક પુરાવાને ધ્યાનમાં લેવા માટે ખોટા વાંચન/અવગણના પર આધારિત છે;

૪૧.૩ રેકૉર્ડ પર ઉપલબ્ધ પુરાવાઓમાંથી કોઈ બે વાજબી મંતવ્યો શક્ય નથી અને માત્ર આરોપીના અપરાધ સાથે સુસંગત દ્રષ્ટિકોણ શક્ય છે.

૪૨. અપીલ અદાલતે નિર્દોષતાના ચુકાદામાં દખલ કરવા માટે ઉપરોક્ત પરિબળો પર સુસંગત તારણો નોંધવા પડશે જો તે ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા આપવામાં આવેલા નિર્દોષતાના ચુકાદાને ઉલટાવવા તરફ વળેલું હોય.

૧૭. રાજેશ પ્રસાદ વિરુદ્ધના કેસમાં સર્વોચ્ચ અદાલતના નિર્ણયથી પણ અદાલતને શક્તિ મળી શકે છે. બિહાર રાજ્ય અને **અનરે (૨૦૨૨) ૩ એસ. સી.**

સી. ૪૭૧ માં અહેવાલ આપ્યો હતો, જેમાં સર્વોચ્ચ અદાલતે સેશન્સ કોર્ટના નિર્ણયને ઉથલાવી દેવાની ઉચ્ચ અદાલતની સત્તાના સંદર્ભમાં કેસ કાયદાની તપાસ કરી છે, જ્યાં અન્ય અભિપ્રાય શક્ય છે.ચંદ્રપ્પા અને અન્ય વિરુદ્ધના કેસ સહિત કેસની તપાસ કરવી.કર્ણાટક રાજ્યએ (૨૦૦૭) ૪ એસ. સી. સી. ૪૧૫ માં અહેવાલ આપ્યો હતો કે, સર્વોચ્ચ અદાલતે નિર્દોષ જાહેર કરવાના આદેશ સામેની અપીલ પર કાર્યવાહી કરતી વખતે અપીલ અદાલતની સત્તાઓ સંબંધિત સામાન્ય સિદ્ધાંતોને દૂર કર્યા છે.સર્વોચ્ચ અદાલતે એવું માન્યું છે કે અપીલ અદાલત પાસે પુરાવાની સમીક્ષા કરવાની, ફરીથી પ્રશંસા કરવાની અને પુનર્વિચાર કરવાની સંપૂર્ણ સત્તા છે, જેના આધારે નિર્દોષ જાહેર કરવાનો આદેશ આપવામાં આવ્યો છે.જો કે, અપીલ અદાલતે ધ્યાનમાં રાખવું પડશે કે નિર્દોષ જાહેર થવાના કિસ્સામાં આરોપીની તરફેણમાં બેવડી ધારણા છે.પ્રથમ, ગુનાહિત ન્યાયશાસ્ત્રના મૂળભૂત સિદ્ધાંત હેઠળ નિર્દોષતાની ધારણા તેના માટે ઉપલબ્ધ છે, અને તે પછી, નિર્દોષ જાહેર થયા પછી, ધારણાને વધુ મજબૂત, પુનઃપુષ્ટિ અને મજબૂત બનાવવામાં આવે છે, અને તેથી, જ્યારે પણ બે વાજબી તારણો શક્ય હોય ત્યારે રેકૉર્ડ પરના પુરાવાના આધારે, સામાન્ય રીતે, સર્વોચ્ચ અદાલત ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા નોંધાયેલા નિર્દોષ જાહેર કરવાના તારણોને ખતેલ પહોંચાડશે નહીં.

૧૮. સાક્ષીઓના પુરાવાઓ, ખાસ કરીને ફરીયાદ પક્ષના સાહેદુ-૩-કાલીબેન મુળાભાઈ દ્વારા આંક-૧૦ અને ફરીયાદ પક્ષના સાહેદુ-૪-રતનસિંઝ પંજાબાઈ પટેલ દ્વારા આંક-૧૧નો અભ્યાસ કરતી વખતે, તેઓએ જુબાની આપી છે કે કાંતીબેન-આરોપી માનસિક રીતે અસ્વસ્થ છે.

૧૮.૧ ફરીયાદ પક્ષના સાહેદુ-૩ નીચે પ્રમાણે પદભ્રષ્ટ થયું છે:-

“કાંતીબેનનું મગજ યોગ્ય રીતે કામ કરતું નથી.તે સાચું છે કે તેણીને ખબર નથી કે તે શું કરી રહી હતી અથવા તેના વિશે વાત કરી રહી હતી.તે સાચું છે કે તે એક પાગલ વ્યક્તિની જેમ વર્તે છે.”

૧૮.૨ ફરીયાદ પક્ષના સાહેદુ-૪ એ પણ નીચે પ્રમાણે પદભ્રષ્ટ કર્યું છે:-

“કાંતીબેનનું મગજ યોગ્ય રીતે કામ કરતું નથી.એ વાત સાચી છે કે આખું ગામ તેને એક પાગલ સ્ત્રી તરીકે ઓળખે છે.તે સાચું છે કે તેણીને ખબર નથી કે તે શું કરી રહી હતી અથવા તેના વિશે વાત કરી રહી હતી.”

૧૮.૩ આ તે બે સાક્ષીઓ છે જેમના પુરાવા પર ફરિયાદી પક્ષ ઘણો આધાર રાખે છે અને તેથી, સુનાવણી દરમિયાન, તે નોંધ પર આવ્યું કે પ્રતિવાદી-આરોપી માનસિક રીતે અસ્વસ્થ હતો.

૧૮.૪ કોર્ટનો મત છે કે જે ક્ષણે આવા પુરાવા માનસિક અસ્વસ્થતા અંગે રેકૉર્ડ પર આવે છે, તે ક્ષણે ટ્રાયલ કોર્ટ પ્રોસિજર કોડની સંબંધિત જોગવાઈઓનો આશરો લેવા માટે બંધાયેલી છે. દંડ પ્રક્રિયા સંહિતાની કલમ ૩૨૮ અને ૩૨૯ (ભારતીય નાગરિક સુરક્ષા સંહિતા, ૨૦૨૩ની કલમ ૩૬૭ અને ૩૬૮).

૧૯. આ સંબંધમાં, કોર્ટ ગુજરાત રાજ્ય વિરુદ્ધ/ના કેસમાં આ અદાલતના ડિવિઝન બેન્ચના ચુકાદાનો સંદર્ભ લઈ શકે છે.કસ્તુરભાઈ નાનજીભાઈ કુંવરિયા (દેવીપુજક) ના મંજુબેન ડી/ઓ એ ૨૦૧૯ (૨) જી. એલ. આર. ૧૪૧૦ માં અહેવાલ આપ્યો હતો, જ્યાં પેરા-૨૭ માં તે નીચે મુજબ છે:-

“૨૭. ટ્રાયલ કોર્ટ સમક્ષ રાજ્યનો કેસ સરકારી વકીલ દ્વારા રજૂ કરવામાં આવે છે.સરકારી વકીલે હૂક અથવા કૂક દ્વારા દોષિત ઠેરવવાની માંગ કરવી જોઈએ નહીં.ગુનો ગમે તેટલો ઘોર અથવા ભયાનક હોય, પરંતુ તેને સંહિતાની કલમ ૩૨૯ની જોગવાઈઓના ફરજિયાત પાલન સાથે કોઈ લેવાદેવા નથી.તે કહેવાની જરૂર નથી અને તે કાયદાની સ્થાયી

સ્થિતિ છે કે ફિ.પ્રો.કો.ક. ની કલમ ૩૨૯ ફરજિયાત છે.કહેવાની જરૂર નથી કે સરકારી વકીલ અદાલતનો અધિકારી હોય છે.અદાલત માટે તેમની પ્રથમ અને અગ્રણી ફરજ ફરિયાદી પક્ષ વતી સમગ્ર સામગ્રીને અદાલત સમક્ષ મૂકવાની છે.તે પ્રમાણિક અને પ્રમાણિક હોવો જોઈએ.અમે સમજી શકતા નથી કે ઉપર ઉલ્લેખિત આ તમામ સામગ્રીઓને સરકારી વકીલ દ્વારા ટ્રાયલ કોર્ટના ધ્યાન પર કેમ લાવવામાં આવી ન હતી, જ્યારે સરકારી વકીલે સંહિતાની કલમ ૨૨૬ હેઠળ કલ્પના મુજબ પોતાનો કેસ ખોલ્યો હતો.”

૨૦. આ સંબંધમાં, રેકૉર્ડ પર ઉભરી રહેલી હકીકતો એ છે કે બે મહત્વપૂર્ણ સાક્ષીઓએ પ્રતિવાદી-આરોપીને અસ્વસ્થ મનનો હોવાનું જુબાની આપી છે.મનની અસ્વસ્થતાના મુદ્દાને બે રીતે જોવો જોઈએ, જ્યાં અપરાધ કરતી વખતે મનની અસ્વસ્થ સ્થિતિ હોય છે, જ્યાં બાહ્ય કારણોસર મગજ દારૂ અથવા માદક દ્રવ્યોના પ્રભાવ હેઠળ હોય છે અથવા અન્ય કોઈ કારણોસર, આરોપી વ્યક્તિ તેના કૃત્યના પરિણામોને સમજવામાં અસ્થાયી રૂપે અસમર્થ હોય છે અને બીજું તબીબી/માનસિક બીમારી અને આરોપીની સ્થિતિ છે જેના કારણે આરોપી તેની ક્રિયાઓના પરિણામો જાણવામાં અસમર્થ હોય છે.તેની અસ્વસ્થતાનું મૂલ્યાંકન કરવાનો બીજો તબક્કો સુનાવણીના તબક્કે છે, એટલે કે આરોપી સુનાવણીનો

સામનો કરવા માટે, ચાલી રહેલી સુનાવણીની પ્રક્રિયાને સમજવા માટે અને આવી સુનાવણીના પરિણામને સમજવા માટે પણ સક્ષમ છે કે કેમ.

૨૧. જ્યાં એવો કેસ છે કે બાહ્ય કારણોસર આરોપી તેની કાર્યવાહીના પરિણામોને સમજવા માટે અસ્થાયી રૂપે અસમર્થ હતો, ત્યારે ભારતીય દંડ સંહિતાની કલમ ૮૪ માં જોગવાઈ મુજબ, આરોપીએ આવો બચાવ કરવો પડશે અને કાયદાના સિદ્ધાંતોના આધારે તેને સારો બનાવવો પડશે, જેમાં માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલતે પ્રકાશ નર્મ વિરુદ્ધ ગોવા રાજ્યના કેસમાં તાજેતરના નિર્ણયમાં, ૨૦૨૩ (૫) એસસીસી ૬૭૩ માં અહેવાલ આપ્યો છે.

૨૨. જ્યારે આ કેસની હકીકતોમાં દેખાય છે તેમ અસ્વસ્થ મનના કિસ્સામાં, જે વ્યક્તિ પોતે અસ્વસ્થ મનની તબીબી સ્થિતિથી પીડાય છે, તે પોતે પોતાની અસ્વસ્થ મનની દલીલ અથવા બચાવ કરી શકતો નથી.આવું ઉદાહરણ સ્વયં વિરોધાભાસી છે અને તેથી, ફોજદારી કાર્યવાહી સંહિતાની કલમ ૩૨૮ અને ૩૨૯ (ભારતીય નાગરિક સુરક્ષા સંહિતા, ૨૦૨૩ની કલમ ૩૬૭ અને ૩૬૮) ની જોગવાઈઓ ટ્રાયલ જજને તેમાં વિચારેલા પગલાં લેવા માટે ફરજ પાડે છે, નહીં તો જય શંકર (લ્યુનેટિક) ના નિર્ણયમાં સર્વોચ્ચ અદાલત, જોકે વિજય શંકર બ્રધર ગાર્ડિયન વિ/એસ.હિમાચલ પ્રદેશ રાજ્ય, ૧૯૭૩ (૩) એસ. સી. સી. ૮૩ માં અહેવાલ આપ્યો હતો, જ્યારે ક્રિમિનલ પ્રોસિજર કોડ (ભારતીય નાગરિક

સુરક્ષા સંહિતા, ૨૦૨૩ ની કલમ ૫૧૦) ની કલમ ૪૬૪ ની સમાન જોગવાઈઓ પર ચર્ચા કરતી વખતે કાર્યવાહીને દૂષિત કરવાનું ચાલુ રાખ્યું છે.

૨૩. ક્રિમિનલ પ્રોસિજર કોડ (સી. આર. પી. સી.) ના પ્રકરણ XXV અને ભારતીય દંડ સંહિતા (આઈ. પી. સી.) ની કલમ ૮૪ અસ્વસ્થ માનસિકતાના આરોપી વ્યક્તિઓ સાથે વ્યવહાર કરવા માટે કાનૂની જોગવાઈઓ પ્રદાન કરે છે. આઈ. પી. સી. ની કલમ ૮૪ આરોપીઓને મુક્તિ આપે છે, જો ગુનાના સમયે, તેઓ તેમના કાર્યની પ્રકૃતિને સમજવામાં અથવા મનની અસ્વસ્થતાને કારણે સાચા અને ખોટા વચ્ચે તફાવત કરવામાં અસમર્થ હતા. તપાસ અથવા સુનાવણી દરમિયાન આવા કેસોને સંભાળવા માટે પ્રક્રિયાગત માળખું સીઆરપીસીની કલમ ૩૨૮-૩૩૯ માં દર્શાવવામાં આવ્યું છે. જો આરોપી તપાસ (કલમ ૩૨૮) અથવા સુનાવણી (કલમ ૩૨૯) દરમિયાન ગાંડપણને કારણે બચાવ કરવામાં અસમર્થ હોવાનું જણાય છે, તો મેજિસ્ટ્રેટ અથવા કોર્ટ તેમની માનસિક સ્થિતિની ખાતરી કરે છે અને તેમને સલામત કસ્ટડીમાં રાખી શકે છે અથવા સંભાળની ખાતરી પર તેમને મુક્ત કરી શકે છે. કલમ ૩૩૦ હેઠળ, જ્યાં સુધી આરોપી પોતાનો બચાવ કરવા માટે યોગ્ય ન હોય ત્યાં સુધી અટકાયત ચાલુ રહે છે, અને કલમ ૩૩૧ હેઠળ તપાસ અથવા સુનાવણી ફરી શરૂ કરી શકાય છે. જો આરોપી ટ્રાયલ દરમિયાન ફિટ હોય પરંતુ ગુનાના સમયે પાગલ હોય, તો ટ્રાયલ આગળ વધે છે (કલમ ૩૩૩) અને ગાંડપણના આધારે નિર્દોષ

જાહેર થઈ શકે છે (કલમ ૩૩૪), આરોપીની સલામત કસ્ટડીમાં અટકાયત કરવામાં આવે છે અને કેસ રાજ્ય સરકારને જાણ કરવામાં આવે છે (કલમ ૩૩૫).સંબંધી દ્વારા રજા અથવા સંભાળ માટેની જોગવાઈઓ કલમ ૩૩૮ અને ૩૩૯ હેઠળ આવરી લેવામાં આવી છે.વધુમાં, ભારતીય પુરાવા અધિનિયમ, ૧૮૭૨ની કલમ ૧૦૫ આરોપી પર માનસિક અસ્વસ્થતા સાબિત કરવાનો બોજ મૂકે છે, જેમણે વિશ્વસનીય તબીબી પુરાવા સાથે સ્થાપિત કરવું જોઈએ કે તેઓ ગુનાના સમયે તેમના કૃત્યની પ્રકૃતિને સમજવામાં અસમર્થ હતા.આ જોગવાઈઓ ન્યાય, જાહેર સલામતી અને માનસિક રીતે બીમાર વ્યક્તિઓના અધિકારોનું સંતુલન સુનિશ્ચિત કરે છે.

૨૪. તેથી, ઉપર ચર્ચા કર્યા મુજબ, જે તબક્કે તે આરોપીની માનસિક અસ્વસ્થતા અંગે ટ્રાયલ કોર્ટની નોંધમાં આવ્યું હતું, ત્યાં ટ્રાયલ કોર્ટ માટે સી. આર. પી. સી. ની કલમ ૩૨૮ અને ૩૨૯ (ભારતીય નાગરિક સુરક્ષા સંહિતા, ૨૦૨૩ ની કલમ ૩૬૭ અને ૩૬૮) નો ઉપયોગ કરવાનું કારણ હતું, જે કેસની હકીકતોમાં, ટ્રાયલ કોર્ટ કરવામાં આવી નથી અને વિવાદિત ચુકાદા અને આદેશમાં તેની સાથે વ્યવહાર કરવામાં આવ્યો નથી.આરોપીએ તેના બચાવમાં આવી દલીલ કરવી જરૂરી નહોતી.

૨૫. અદાલતે અવલોકન કર્યું હતું કે આ કેસમાં સંભવિત ગાંડપણ દર્શાવતા પુરાવા હોવા છતાં, પ્રતિવાદી-આરોપીની માનસિક તંદુરસ્તીના મુદ્દાને યોગ્ય રીતે સંબોધવામાં આવ્યો નથી.અદાલત પ્રકાશ નર્ધ (સુપ્રા) માં સર્વોચ્ચ અદાલતના નિર્ણયનો ઉલ્લેખ કરી શકે છે અને તેના પર આધાર રાખી શકે છે, જેમાં સર્વોચ્ચ અદાલતે પેરા ૫,૮ અને ૧૧માં નીચે મુજબ ચુકાદો આપ્યો હતો:

"૫.ઉપરોક્ત જોગવાઈ ઉકિત પર આધારિત છે, એક્ટસ નોન રીમ ફેસિટ નિસી મેન્સ સિટ રિયા, એટલે કે, કોઈ કાર્ય દોષિત હેતુથી કરવામાં ન આવે ત્યાં સુધી અપરાધની રચના કરતું નથી.તે ફોજદારી કાયદાનો મૂળભૂત સિદ્ધાંત છે કે ઇરાદાપૂર્વક અપરાધ રચવામાં પુરુષોના હિતનું એક તત્વ હોવું જોઈએ.અસ્વસ્થ મનની વ્યક્તિ, જે કોઈ કૃત્યનું પરિણામ જાણવામાં અસમર્થ હોય છે, તે જાણતી નથી કે આપું કૃત્ય સાચું છે કે ખોટું.તેને કદાચ ખબર પણ નહીં હોય કે તેણે આ કૃત્ય કર્યું છે.જ્યારે આવી સ્થિતિ હોય, ત્યારે તેને સજા ન ભોગવવી પડે.આ કૃત્યને માનસિક બળવો કહી શકાય નહીં જે સમાજ વિરુદ્ધ ગુના તરફ દોરી જતા વિચલિત વર્તનની રચના કરે છે.તે મદદની જરૂરિયાતમાં પીડિત તરીકે ઊભો છે, અને તેથી, તેના પર આરોપ લગાવી શકાતો નથી અને ગુના માટે તેનો પ્રયાસ કરી શકાતો નથી.તેની સ્થિતિ એ છે કે બાળક તેની ક્રિયા અથવા તેના પરિણામને જાણતું નથી.

૮. કાયદા દ્વારા પ્રતિબંધિત કાર્ય કરતી વખતે વ્યક્તિ પાગલ છે તે અદાલતને સંતોષ આપે તે સાબિત કરવા માટે સાબિતીનો બોજ આરોપી પર છે.આવા બોજો પ્રથમ દષ્ટિએ કેસ અને તેના વતી રજૂ કરવામાં આવેલી વાજબી સામગ્રીના આધારે મુક્ત થાય છે.સંભાવનાની હદ એ એક મુખ્ય બાબત છે.આ કારણ એ છે કે અસ્વસ્થ મનની વ્યક્તિ પાસેથી વાજબી શંકાથી આગળ તેના ગાંડપણને સાબિત કરવાની અપેક્ષા રાખવામાં આવતી નથી.બીજું, તે સંબંધિત વ્યક્તિ, અદાલત અને ફરિયાદી પક્ષની સામૂહિક જવાબદારી છે કે તે સાબિતીને પ્રતિકૂળ ન ગણાવીને તેને સમજાવે.જો કે વ્યક્તિને સમજદાર માનવામાં આવે છે, એકવાર કોર્ટ સમક્ષ પૂરતી સામગ્રી ઉપલબ્ધ થઈ જાય, તો ધારણા દૂર થઈ જાય છે.

૧૧. કોર્ટે પોતાની તરફથી પોતાને સંતોષ આપવો પડશે કે શું આ કૃત્ય આઈપીસીની કલમ ૮૪ની કઠોરતાની અંદર અસ્વસ્થ મન ધરાવતી વ્યક્તિ દ્વારા કરવામાં આવ્યું હતું.

૨૫.૧ અદાલતે ભારપૂર્વક જણાવ્યું હતું કે ગાંડપણ સૂચવતી પૂરતી સામગ્રી ઉપલબ્ધ થઈ જાય તે પછી વિવેકની ધારણા દૂર થઈ જાય છે, જેના માટે

અદાલતને આરોપીની માનસિક સ્થિતિ અંગે પોતાને સંતુષ્ટ કરવાની જરૂર પડે છે.વર્તમાન કેસમાં, તે સૂચવે છે કે પ્રતિવાદી-આરોપી માનસિક રીતે અસ્વસ્થ હતો.જો કે, ટ્રાયલ કોર્ટ ફોજદારી કાર્યવાહી સંહિતા, ૧૯૭૩ ની કલમ ૩૨૯ (૧) હેઠળ ફરજિયાત તપાસ કરવામાં નિષ્ફળ રહી હતી, જેથી પ્રતિવાદીની માનસિક તંદુરસ્તીની ખાતરી કરી શકાય.

૨૬. તેથી, આ અદાલત સામાન્ય રીતે નિર્દેશ આપવાનું યોગ્ય માને છે કે સુનાવણીના કોઈપણ તબક્કે, જો સુનાવણીનો સામનો કરવા માટે સુનાવણી હેઠળના આરોપી તરીકે માનસિક અસ્વસ્થતા અંગે અદાલતના રેકૉર્ડ પર વિશ્વસનીય પુરાવા આવે, તો ટ્રાયલ કોર્ટ સંહિતાની કલમ ૩૨૮ અને ૩૨૯ (ભારતીય નાગરિક સુરક્ષા સંહિતા, ૨૦૨૩ ની કલમ ૩૬૭ અને ૩૬૮) નો ઉપયોગ કરવા અને સંહિતાની કલમ ૩૨૮ અને ૩૨૯ (ભારતીય નાગરિક સુરક્ષા સંહિતા, ૨૦૨૩ ની કલમ ૩૬૭ અને ૩૬૮) હેઠળ વિચાર્યા મુજબ પ્રક્રિયાગત પગલાંનો આશરો લેવા માટે જવાબદાર છે.).

૨૬.૧ અદાલતે નોંધ્યું હતું કે ટ્રાયલ કોર્ટના તારણો દખલગીરીની બાંહેધરી આપતા નથી કારણ કે તે ન તો વિકૃત હતા અને ન તો અપૂરતા પુરાવા પર આધારિત હતા.ફરિયાદી પક્ષ પ્રતિવાદી-આરોપીનો દોષ વાજબી શંકાની બહાર

સ્થાપિત કરવામાં નિષ્ફળ ગયો હતો અને ટ્રાયલ કોર્ટે તેના નિર્દોષ જાહેર કરવાના નિર્ણયમાં પુરાવાને યોગ્ય રીતે ધ્યાનમાં લીધો હતો.

૨૭. કોર્ટે સેશન્સ કોર્ટના ચુકાદા અને આદેશનો પણ અભ્યાસ કર્યો છે અને શોધી કાઢ્યું છે કે પ્રતિવાદી આરોપીઓને નિર્દોષ જાહેર કરતી વખતે સેશન્સ કોર્ટ દ્વારા નક્કર અને ભરોસાપાત્ર કારણો સોંપવામાં આવ્યા છે.

૨૮. પરિણામે, અપીલ નિષ્ફળ જાય છે અને રદ કરવામાં આવે છે.એડિશનલ સેશન્સ જજ, ગોધરા, જિલ્લા પંચમહલ દ્વારા ૨૦૦૦ના સેશન્સ કેસ નં.૨૫૯ માં પસાર કરાયેલા તારીખ ૨૦.૦૩.૨૦૦૧ ના ચુકાદા અને નિર્દોષ જાહેર કરવાના આદેશની પુષ્ટિ થઈ છે.આરોપીઓના જમીન અને જમીન-બોન્ડ, જે કોઈ હોય તો, મુક્ત કરવામાં આવે છે.રેકૉર્ડ્સ અને કાર્યવાહી સંબંધિત ટ્રાયલ કોર્ટમાં પરત મોકલવામાં આવશે.

(એ. વાય. કોગ્જે ,ન્યાયમૂર્તી શ્રી)

(સમીર જે. દવે, ન્યાયમૂર્તી શ્રી)

વિષય:

This judgment has been translated using AI Tool - SUVAS.

=====

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgement in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgement shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.